

23.

Zitos Paulauskaitės rankraščių archyvas. – Plungė, 2025.

Partizanų kovos Plungės apylinkėse: [V. Turskis (tuo metu buvęs gimnazistas) pasakoja apie partizanų, kovas ir jų likimus; tekste minimi partizanai: Zenonas Cirtautas, Liudas Cirtautas, kapitonas Juozaitis, Juozaitienė, Tomkus, vadas Gečas, Juozas Songaila-Ramutis, Vaičiškuskas, Vaičiškuskaitė, Benetauskis, Vladas Songaila, Šakiniai, Griguola, Mikalauskis, Antanavičiai, Ramonas, Strazdelis, Paulauskas, Petrkevičius]; [Rankraštis] : / Užrašė: Vytautas Turskis. – Plungė, b. m. – 3 lap.; Mašinraštis; tekstas vienoje lapų pusėje. – [Skaitmeninis objektas]

I. Turskis, Vytautas.

1. Partizanai.
2. Lietuva. Plungė. Žarėnai.
3. Atsiminimai.

UDK: 908

Saugojimo vieta: Plungės rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Kraštotyros skaitykla

V. Turskis

Turskis Vytautas, gyv. Plungė, Kalniškiu 31

Kazachstane sutikau Grikštienę Elytę. Jos ankstesnė pavardė Cirtautienė, buvusi Zenono Cirtauto žmona. To žuvusio partizano. Ji buvo tą dieną miške. Zenis parėjo į amnestiją. Kai būdavo amnestija, tai sribai į medžius iškabinėdavo atsišaukimu: "išeikite, mes dovanojame jums" Ir jis išėjo. Po keliu savaičiu jis vėl pabėgo į mišką. Malakauskis iš Pakeru kaimo sako: "Tu svoločiau, nori mus išduoti". Tada jis nušovė Zenį. Neteisingai pasielgė, bet ką padarysi.

1946m. aš buvau gimnazistas, bet turėjau ryšį su miškiniais. Parėjo Liudas Cirtautas. Jam buvo sušaudyta koja ir nupjovė. Jis buvo laikinai paleistas. Mes įdarbinom jį į batsiuviu artele. Jį vieną naktį norėjo suimti. Tada mes jį išvežėm atgal į Lekenę. Tai jis ten slapstėsi ir žuvo 1950 m.

Aš žinau Juozaičio likimą. Juozaitis nušovė Tomku, Žarėnu vadą. Paskui Tomkaus vyrai nušovė Juozaitį. Ir jį, ir žmoną nušovė. Jie turėjo mažą vaiką.

1958 m. aš dirbau "Minijos" kolūkyje ir ten gyveno tokia Žakienė. Dabar jau bus mirusi. Tai ji man papasakojo viską. Užėjo pas ją vieną naktį Juozaitis su Juozaitiene. Tai buvo 1946m. pradžia. Jie paliko jai vaiką. Tai ji išleido jį į mokslą ir jis Kaune gyvena svetima pavarde. Tas rietaviškis.

O tas iš Telšių, tai jo žmona miške pagimdė dar antrą vaiką. Ji buvo Gentvilaitė.

Už mūsų buvo didelis Kripų ūkis. Kai jie išbėgo, taš liko labai daug gyvulių. Ūkis buvo 60 ha. Ūkininkas Kripas paprašė tėvelio, kad prižiūrėtųme karves, nes galvojo greit grįžti. O Kripas išbėgo į Ameriką.

Mes iš pradžiųėjome karvių pamelžti, primelžėm vanas pieno, nebebuvo kur dėti. Karvės baubia, kiaulės nešertos, avinai, arkliai. Iš Navarėnu atsiuntė ten komisarą. Visą žiemą jis kėlė ten balius. Kiekvieną savaitę skersdavo po kiaulę ir sribai atvažiuodavo baliavoti.

1945m. pavasarį ten užėjo Juozaitis su savo vyrais ir nušovė tą komisarą. Pasikinkė arklius, įsidėjo dar mėsos ir išvažiavo į mišką. Tada su Juozaičiu aš mačiau Urnikį.

Juozaitis su Tomkumi visą laiką nesugyveno. Tomkus buvo buvęs policijos viršininkas Žarėnuose. Jie su Juozaičiu buvo apie 30-40 metų.

Juozaičius nušovė Žarėnu miškuose.

Gečas buvo mano kaimynas. Kai žuvo Juozaitis, tai jis tapo vadu. Jis buvo kilęs iš Stalgėnu.

1945m. jis pasitraukė į mišką. Gražus buvo vyras, maždaug 30-35 metų. Žmona buvo iš Lukėnu. Jis iš pradžių buvo kartu su Juozaičiu, gerai sutarė.

Aš nežinau kaip Gečas žuvo. Gečienė paskui irgi buvo miške ir žuvo.

Iš Stalginiškiu dar yra gyvu partizanų. Yra tokie Mitkai, prie tilto gyvena Stalgėnuose. Jašinskas dar toks buvo. Irgi žuvo miške. Jis - Milašienės brolis.

Genutę Vaičiškauskaitę žinojau. Ji Laurinkaus motiną išdavė.

Pirmą kartą mane suėmė 1947 m. Paskui mane paleido ir aš jau nebesirodžiau. Visą mano bylą darė Mikėjus. Jis yra generolas Maskvoje. Jis parašęs yra knygą "Banditizmas Žemaitijoje", ar "Banditizmas Lietuvoje". Gal jis jau yra miręs Aleksėj Mikėj. Jis neblogai kalbėjo lietuviškai. Toj knygoj yra ir nuotrauka.

Tą knygą gali turėti Narkus Vladas. Juodu buvo draugai. Narkus turėjo leitenanto laipsnį. Jo visi broliai buvo stribai. Vengalis po miestą tebevaikšto. Jis turėtu daug žinoti, bet jis komunistas.

Songailos buvo du pusbroliai. Vienas buvo iš Stalgo - Juozas Songaila. Songailos būry buvo Vaičiškauskas, Vaičiškauskaitė, Bene-tauskis. Jie visi žuvo.

Antras buvo -Vladas Songailas. Jis buvo Gečo pusbrolis. Tas buvo kilęs nuo Rietavo.

Juozo spalyvardis buvo Ramutis, o Vlado slapyvardžio neatmo-nu. Buvo Aitvaras, bet nežinau, ar tai Vladas, ar Gečas. Buvo dar Šakiniai, Griguola.

Pasakojimas apie merijos rūšį.

Balsiausia vieta buvo Telšiu gatvėje prie mėsinės. Ten ir Antanavičius parvežė. Iš pradžių buvo sumesti ant šaligatvio. Vieno buvo pilvas perpjautas, viduriai išversti.

Juos parvežė 4: Mikalauskį, tą vokietį ir Antanavičius. Pas-kui juos įtraukė į kiemą. Prieš mesinę kur yra raudonas namas - tai ten buvo NKVD būstinė ir buvo užtvirta medine tvora. Buvo šu-nys. Iš ten eidavo į miškus. Buvo tvartai dideli.

1947 m. pavasarį gimnazijoje buvo šokiai. Į gimnaziją atėjo Ramonas, Strazdelis, Paulauskas, Petkevičius. Jie visi buvo į mišką išbėgę. Atėjo su automatais užsikabinę. Aš saugojau, o Česnauskas Vladas (neseniai miręs, jis dirbo budėtoju stotyje) buvo kom-sorgas. Jis nubėgo į raštinę ir paskambino į NKVD būstinę, kad mes jį peršovėm. Tada jie išėjo, mes juo lydime ir matom, kad parbėga Vaičys, Zavitrenka ir dar vienas. Pabėgau.

Buvo toks mokytojas. Ūkinės geografijos - Silvestravičius. Jis per pamoką pamatė per langą, kad supa ir sako: "berniukai bėkit". Mes per langus išbėgom. Pakrantėm nulėkėm. Tada mane areštavo iš namu. Tada, išvežė į Klaipėdą, tris mėnesius išlaikė ir paleido. Bet jie sekė.

Buvo daug gimnazistų į mišką pasitraukusių.

Aš su Beržonskaite Rože kartu mokiausi. Mes draugavom. Einam kartą per miestą, o prieš mus stribas sudžiuves. Jis išėjo prieš mus girtas ir šaukia: "Stoi, zastrieliu" Aš jam šautuvą atėmiau ir išmečiau.